

EREDU LINGUISTIKOEN AUKERAKETAN FAKTORE SOZIALEK DUTEN ERAGINA

E. ASTIGARRAGA, I. BERASALUZE, A. BUSTINDUI,
I. EGIGUREN, K. ITURRIAGAGOITIA, X. LOIOLA,
P. PUJANA, M. ZUFIRIA, J. GABIÑA
Eibarko Udala
Euskara Zerbitzua
EIBAR - GIPUZKOA

KOMUNIKAZIOA

Eibarren, "Haurren mundua eta euskara" azterketa barruan, 1986ko martxoan 2.fasean, haurren ingurunean gertatzen ziren hizkuntz arazoak ezagutzen ahalegindu ginen.

Kontuan edukita hortarako, haurra hiru ingurune ezberdinetan mugitzen dela: eskola, kalea eta familia.

Gure lanaren atal batean eredu linguistikoa aukeratzekoan familiengan faktore sozialek duten eragina aztertzen saiatu ginen. Horretarako lagina hautatu eta analisi kualitatiboaren bidez aztertu genuen.

Aurreratutako familiak ikertzerakoan kontutan hartu genituen faktore desberdinak:

- Gurasoen jaioterria.
- Maila sozioekonomikoa.
- Etxekoen euskararen ezaguera.
- Gurasoek azaldutako euskarekiko jarrera.
- Jarrera hauen zergatiak.
- Seme-alaben ikastetxeen tipologia juridikoa.
- Seme-alabek jarraitzen duten hizkuntz-eredua.

Gure ikerketa Eibarren finkatu denez beharrezkoa deritzogu zer nolako errealitatea dagoen Eibarko ikastetxeetan adieraztea, bai tipologia juridikoari begira eta baita bertan dauden ereduak begira:

Hiru eskola mota daude. Bata ikastola, bertan ikaslegoaren % 30ak ikasten duela-rik, ikastola bat bakarra izanik hiru ikastetxetan kokatzen da, eta B eta D ereduaren bidez irakasten du.

Bestalde, ikastetxe pribatuak ditugu, denak erlijiosoak, bi neskentzat eta bestea mutilentzat, hauetan ikaslegoaren % 31ak ikasten du. Nagusiki A ereduak dute, baina B eta D ereduak sartu dira behe mailetan batipat. Azkenik, eskola publikoak ditugu, hemen % 37ak ikasten du. Gaur egun, tipologia honetako 5 ikastetxe ditugu, baina bat desagertze prozesuan dago, honek A ereduak du soilik. Gelditzen zaizkigun beste 4etan A ereduak dago ere, baina hauetariko hirutan, behe mailetan, B ereduak agertzen zaigu. Aldiz, oraingoz ikastetxe mota honetan D ereduak OHO-ko kurtsoetan ez da ezarri.

Eibarren ereduak globalki begira zera esan dezakegu: A ereduak % 44,8ak ikasten duela, B ereduak % 23,9ak eta D ereduak % 31,6ak, halere kontuan izan behar dugu A ereduko ia kopuru osoa OHOk erdi eta goi mailetara mugatua dagoela. Beraz, azken urte hauetan ikusten dugunez, haurrak B eta D ereduak hezitzen ari dira, eta joera hau mantenduz gero hemendik bostpasei urtetara egoera erabat ezberdina izango da; aurtengo matrikulei begiratzea besterik ez dugu, eskolaurtean A ereduak 5 haur soilik matrikulatu bait dira, eta eskoletan guztira espero den haur kopurua hirurehun bat da.

Dena den, eta gauzak garbi gera daitezen, goaz puntu batzu argitzera. Euskal Herrian OHOk ikasketak egiteko 3 aukera edo eredu linguistiko daude. Bakoitzean euskararen presentzia eta tratamendua ezberdina delarik:

A izeneko ereduari gai guztiak gazteleraz ematen dira euskara bera ezik, gai honi 3 edo 4 ordu dagozkiolarik.

B ereduari, egun erdia gazteleraz eman behar da eta beste erdia euskaraz. Euskaraz ematen diren gaiak, plastika, dinamika eta abar dira, eta gazteleraz lenguaia eta matematika.

D ereduari, ordu guztiak euskaraz ematen dira gaztelerazkoa ezik.

Printzipioz D ereduak euskara jatorriz dakitenentzat zuzendua legoke eta A eta B ereduak, osterat, jatorriz ama hizkuntza gaztelera dutenentzat. Baina Eibarko kasoan erizpide hau ez da beti betetzen.

Orduan, -zer daukagu?. Alde batetik herriko eskolak eskaintzen dituzten aukerak, eta bestetik familiak, beraiek dituzten ezaugarri sozial, jarrera, eta iritzi desberdinekin.

Bi errealitate hauek ikusi ondoren goaz ikustera zer nolako erlazioak dituzten beraien artean hasieran aipatu ditugun faktoreen arabera.

Hobeki uler dadin eredu bakoitzean zein ezaugarriko familia motak aurki ditzakegun azaltzen ahaleginduko gara, edo hobeto esanda zein familietako seme-alabak aurki ditzakegu eredu bakoitzean.

A EREDUAN

Lehenengo familia mota Euskal Herrian jaiotakoa da, beraz, eta nahiko normala denez, duen euskararekiko jarrera oso aldekoa da. Euskararen ezaugarriari begira ondo dakiela esan daiteke eta maila sozioekonomikoari dagokionez erdi-behekoan kokatzen dela.

Honegatik, nahiz eta D eredura bidali nahi heuren seme-alabak, ezinezkoa izan dute eskola publikoan OHOk kurtsoetan eredu hau ez dagoelako. Eredu hau bakarrik ikastolan eta eskola pribatuetan egon denez, eta hauetan ordaindu behar denez, A eta B ereduak kokatzen dira heuren haurrak, nagusiak A ereduari eta txikiak B ereduari hain zuzen.

Familia mota honen arazoa ikusteak ondoko erreflexiora bultzatu gaitu: D ereduak, euskaraz ikastea alegia, Eibarren behintzat, dirudunentzat izan dela, eta, berriz, familia behartsuek edo behe mailakoek gazteleraz ikastea baino beste irtenbiderik ez dutela eduki.

Eredu honetan aurkitzen dugun 2. familia mota E. H. an jaiotakoa da ere bai, honen euskararekiko jarrera aldekoa edo axola gabekoa dela esan behar dugu. Baina, aldekoa esaten dugunean, aldekatasun hau gurasoek duten praktikotasunagatik eraginda datorkiela esan nahi dugu. Heuren arazo edo kezka seme-alaben etorkizunari begira lana, edo zihurtasuna aurkitzea bait da.

Bestalde honen egoera ekonomikoa erdi-goien edota goien mailakoa da, aurrekoena baino hobetagoa. Euskararen ezaugarriari dagokionez gutxi dakite, zerbait dakitenek.

Haurrentzat eskola aukeratzerakoan, pribatua hautatzeko joera dute eta honen ondorioz, seme-alaba nagusienak A ereduari daude eta txikiak B ereduari, eskola pribatuak B ereduaz azkenengo urte hauetan sartu bait da irakaskuntzan.

Esan dugunez 2. familia mota honek eskola pribatua aukeratzen du bere haurrentzat. Baina eskola pribatua esaterakoan zerbait azaldu nahi dugu: Eibarren eskola pribatuek duten ospea edo fama.

Errealitatean baieztatua egon arren, eta jendeak usten duenez behintzat, badirudi eskola pribatuetan disziplina haundia dagoela. Ikastolan berriz, badirudi disziplinaren neurria pixkat jetxi egiten dela eta eskola publikoetan ez dutela irakaskuntza kalitatearen aldetik behar den maila. Dena den, ideia hauek jendeak dituen estereotipoak besterik ez dira.

Aipatu behar dugun 3. familia motak aurrekoarekin zerbait desberdintasun ditu. Lehenengoa E.H.tik kanpo jaio direla izango litzateke, eta bigarrena, ekonomiaren aldetik erdi-behe mailakoak direla. Hala eta guztiz ere, aurrekoek bezala euskararekiko jarrera aldekoa edo axola gabekoa dute, praktikotasunagatik eta etorkizunari begira.

Euskara ez dakite eta beraien seme-alabak, normalki, eskola publikoetara joaten dira. Hemen, aurrekoenekin gertatzen zen legez haur nagusienak A ereduan daude, eta txikienak B ereduan.

Neska-mutiko hauen gehiengoa eskola publikoan dago eta ez pribatuan, zihuraski, maila sozioekonomikoarengatik, lehen esan dugunez erdi-behe mailakoak bait dira.

Azkenik aipatu behar dugun familia motak oso multzo txikia osatzen du, E.H.tik at jaioa da, ez daki euskara, ekonomikoki erdi-goï mailakoa da eta beren seme-alabak eskola publiko eta pribatuetara bidaltzen ditu.

Haurrak A ereduan daude, gurasoek horrela nahi dutelako, euskararekiko jarrera aurkakoa edo behintzat ez aldekoa dute. Gainera, multzo honi gauza berezia gertatu zaio: Eskola pribatuetara seme-alabak bidaltzea askoren nahia izanik eta azkenengo urte hauetan eskola mota honetan B eredia sartu denez gero, seme-alaba txikienak eredu berri honetan aurkitzen dira, nahiz eta gurasoen nahia A eredura bidaltzea izan. Aipagarria da baita talde honen portzentai nahiko dexenteak E.H.tik kanpora edo jaioterrira itzultzeko nahia edo asmoa azaldu duela, aukera izango balu behinik behin.

A ereduarekin amaitzeko familia mota hauen artean bi puntu orokor azpimarratu ditugu:

Bata informazio falta. Guraso gehienek ez dakite ereduak zer diren, badirudi gurasoek eredia aukeratu beharrean eskola aukeratzen dutela, bertan dauden erduei buruz inolako informazioa eduki gabe.

Bestalde denak dute gauza bat oso garbi, A ereduan euskara ez dela ikasten, behintzat heurek horrela azaltzen dute edo ikusten dute heuren seme-alaben euskara mailan.

B EREDUAN

Aurreko atalean aipatu dugunez familia askok seme nagusienak A ereduan dituzte eta txikienak, berriz, B ereduan, ondorioz, A ereduan aipatu ditugun lau familia motak B eredu honetan ere koka daitezke, eta azalpenak adierazita daudenez gelditzen zaizkigun gainontzeko beste bi familia moten ezaugarriak deskribatzera zuzenean jotzen dugu.

Bi hauetariko familia mota bat E.H.tik kanpo jaioa da, euskararekiko jarrera oso aldekoa du eta ez dakite euskararik edota dakitenek ikasia dute, edozein maila ekonomikotakoak

aurkitzen ditugu eta edozein eskola motan aurki ditzakegu hauen seme-alabak, bai ikastolan, bai pribatuetan eta baita ere eskola publikoetan; ia beti B ereduan nahiz eta batzuk D ereduan egon.

Gurasoen arrazoiak B eredura haurrak bidaltzeko etniko-kultural-ideologikoak edota integrazioarena da, bertakoak sentitu nahiean.

Batzuk D ereduan sartu nahi zituzten haurrak baina kontutan izanik jatorriz erdaldu-nak direla, irakasleen kontseiluak jarraituz B eredua aukeratu dute.

Bigarren familia mota, edo hobeto esanda seigarrena aurreko lanak kontuan izanik, jatorriz E.H.an jaioa da, eta euskararen ezaguera ona du.

Baina beldur edo kezka bat du, uste du D ereduan bere seme-alabek ez dutela gazte-lera ondo ikasiko eta etorkizunari begira, haurrek goi-mailako ikasketan arazoak aurkitzeari beldurra dio, horregatik B ereduan sartu ditu haurrak.

D EREDUAN

D ereduan bi familia mota aurkitzen ditugu, jaioterriz desberdinak. Lehenengoa E.H.an jaioa da, maila sozioekonomikoa erdi, erdi-goi eta goimailakoa dute, euskara ondo dakite, euskararekiko jarrera oso aldekoa da, batzuk extremu batekoak dira, honek esan nahi du E.H.an gazteleraren lehentasuna edo primazia ez dutela onartzen, aukeratzen duten ikastetxe mota ikastola da eta zergatia etniko-kultural edo ideologikoa dela garbi dago.

Aurkitzen dugun bigarren familia mota E.H.tik at jaioa da, edozein maila ekonomikoa du, euskararik ez daki, baina euskararekiko jarrera oso aldekoa du.

D ereduan ditu seme-alabak integratzea nahi dituelako edo ideologikoki ere bere seme-alaben hizkuntza euskara izatea nahi duelako, haur hauek nahiz ikastolan, nahiz eskola pribatuetan, nahiz publikoetan egon daitezke.

Azkenik, eredu ezberdinak alde batera utzirik guraso gehienak puntu tinko batzuetan ados daude.

Bata eskolaren dohaintasuna, eta dohaintasuna esaterakoan ez dute esan nahi eskola publikoa, baizik eta dauden eskoletan ordaindu behar eza.

Bestalde D ereduaren beharrezko ezarrera eskola publikoan, gehienentzat garbi dago D eredua eskola publikoaren barruan egon beharko litzatekela.

Eta hirugarrena A ereduaren balio hutsa euskara ikasteko.